

Tek Aktörlü Terörizm: Yalnız Kurt Saldırıları

Tek Aktörlü Terörizm: Yalnız Kurt Saldırıları[1]

Ümit BAĞIŞ

Bireysel terör eylemleri yirmi birinci yüzyılın başından itibaren akademik anlamda ilgi görmeye başlamıştır. Bireysel terör eylemlerine ilişkin motivasyon, psikolojik etkenler, yaygınlık, politik-sosyal-ekonomik etkenler, modus operandi gibi konular farklı bilim dallarında ele alınmaktadır. Marlatt tarafından derlenen Amerika Ulusal Güvenlik Kütüphanesinin 2019 yılında güncellenmesini yaptığı *Yalnız Kurt Terörizmi Bibliyografisinde* az sayıda makale, kitap, rapor-doküman, duruşma raporları, tezler, veri tabanları, değerlendirme araçları, film ve videolar bulunmaktadır.[2]

Yalnız Kurt Teröristleri, yerleşik terör örgütlerinden bağımsız ve bireysel olarak saldırılar gerçekleştiren teröristler olarak tanımlanmaktadır ve saldırılarını gerçekleştirmeden önce tespit edilmeleri oldukça zor olduğundan büyük bir güvenlik tehdidi oluşturmaktadırlar.[3]

Yalnız kurt terörizmine yönelik siyasi, yargı ve medya ilgisine rağmen bilimsel araştırmalar az sayıdadır. Terörizm genel olarak kolektif ve örgütlü bir faaliyet olarak görüldüğünden, terörizme yönelik bilimsel çalışmalar da bireylerin terör örgütlerine katılmalarını ve örgüt içinde faaliyet göstermelerini grup dinamikleri ve kolektif bilinç açısından incelerler. Özellikle sosyal psikoloji terörizmi, karizmatik lider, hiyerarşik ya da aynı düzlemde militanlaşırma, ideolojik eğitim ve doktrinleştirme, ahlaki ayırılma, grup içi dayanışma, uyuma davranışı ve itaat, duyarsızlaştırma yoluyla örgütlenme açısından ele almaktadır.[4]

Hoffman, örgütlü terörizm konusunda çok sayıda çalışma ve açıklama bulunurken bireysel terörizm biçimleri hakkında neredeyse hiç bilgi bulunmadığını, örgütlü terörizm üzerine yapılan çalışmaların bireysel terörizmi açıklayamayacağını ileri sürmüştür. Hoffman, bireysel terörizmi geleneksel yollarla, örgütlere ait tanım ve niteliklere göre açıklamanın bir faydası bulunmadığını, tanımlanmış ve yerleşik terör örgütleriyle bağlantısı bulunmayan ya da resmi bağları bulunmayan yalnız bireylerin giderek artan şekilde şiddet eylemleri sergilediğini bildirmiştir.[5]

Spaai yalnız kurt terörizminin anlaşılması için üç ana boyuta odaklanılması gerektiğini ileri sürmüştür. Ona göre öncelikli olarak sorulması gereken soru yalnız kurt terörünün sıklığı, coğrafi dağılımı ve zaman içinde yaygınlığının değişip değişmediğidir. İkinci olarak, politik, sosyal ve bireysel psikolojik etkiler incelenmelidir. Yalnız kurtların motivasyonları, hangi psikolojik ve sosyal koşullar nedeniyle bireysel terör eylemlerinin ortaya çıktığı, bireysel terör eylemleri yapanlar ile örgütlü terörizm arasındaki ideolojik yakınlık, sosyal hareketler, devlet ve siyasi partiler arasındaki bağlantıların ele alınması gerekmektedir. Üçüncü olarak ise modus operandi yani yalnız kurt teröristlerinin saldırı için eylemlerin oluş şekli, tercih ettiği silahlar ve hedeflerinin kimler olduğu ele alınmalıdır. [6]

Türkiye’de gerçekleşen yalnız kurt terör eylemi olarak nitelendirilen eylemler kitle iletişim araçları ile tanımlansa da daha önce akademik çalışmalar yapılmamış olması bireysel terör eylemi olasılıklarının da önceden belirlenmesi için kolluk kuvvetlerinin desteklenemediği anlamına gelmektedir. Avustralya’da Michele ve arkadaşları intikam arayışında olan tek aktörlü terör tehdidine karşı ortak müdahale biriminin kurulmasına yönelik akademik çalışma yapmışlardır. Çalışmalarında zihinsel olarak dengesiz bireyler tarafından yapılan şiddetli saldırıların küresel olarak artış gösterdiğini, bu saldırıların motivasyonlarının çeşitlendiğini, aşırılık yanlısı ideolojik itici güçler bulursa da bu kişilerin zihinsel sağlık sorunlarının ve bireysel kinciliğin ortak temalar olduğunu bildirmişlerdir. Zihinsel sağlık sorunları bulunan ve fiil ehliyeti gibi çeşitli haklarından mahrum edilmiş olabilecek bireylerin aşırılıkçı mesajlara ve propagandaya karşı savunmasız olabileceklerini ileri süren Michele ve arkadaşları bunun nedeninin de sosyal zorluklarını anlamlandırmada propaganda malzemesi olan bu tür inançların aracı olduğunu değerlendirmiştir. Bunun yanı sıra semptomlarını anlamaya çalışan psikotik bireylerin de terör mesajlarını kendilerine adapte edebileceklerini bildirmişlerdir. Onlara göre zihinsel rahatsızlıkların ve bu şartlara sıklıkla eşlik eden sosyal sorunları içeren, önceden belirlenmiş davranışların tanımlanması ve bunlara müdahale edebilmek için bir sistem kurulmasıyla yalnız kurt saldırıları önenebilir. [7]

"Yalnız kurt" terimi, yalnız kişiler tarafından yürütülen terörist faaliyetleri, terör örgütleri veya devlet organları tarafından yürütülen terör eylemlerinden ayırmak için kullanılmaktadır. Bu ayırımı vurgulanan terörizm unsuru, örneğin belirli siyasi, ideolojik veya dini amaçlarından ziyade terör eylemlerinin *öznelidir* (bireyler, terörist gruplar, devlet organları vb.).[8]

"Yalnız kurt" için en sık yapılan tanım, Burton ve Stewart'ın; "*Yalnız kurt, bir organizasyondan emir veya hatta bağlantı olmaksızın kendi başına hareket eden kişidir*". *Yalnız bir kurdun "uyuyan bir ajan" dan farklı olduğunu vurgularlar; çünkü uyuyan bir görevli, hedeflenen topluma veya organizasyona sızar ve sonra bir grup veya organizasyon onları harekete geçirene kadar uykuda kalır. Buna karşılık, yalnız bir kurt, "doğası gereği hedeflenen toplumda yerleşik olan ve her an kendi kendini etkinleştirme yeteneğine sahip bağımsız bir eylemci"* dir.[9]

Yalnız kurt teröristlerinin üç temel özelliği vurgulanmaktadır:

- Bireysel olarak çalışırlar,
- Organize bir terörist gruba veya ağa ait değildirler,
- Doğrudan dışardan herhangi bir komut veya hiyerarşi olmaksızın kişinin kendisi tarafından yönetilirler.[10]

Terörizm olarak nitelendirilebilmesi için, şiddetin, tek bir bireyin hareket etmesinin ötesinde en azından bazı komplo yapısına ve tanımlanabilir emir komuta zincirine sahip bazı örgütsel varlıklar tarafından işlenmesi gerekmektedir.[11]

Yalnız kurt terörizmini diğer terörist ve suç faaliyetlerinden ayırırken dikkat edilmesi gereken dört temel konu bulunmaktadır. Birincisi, terörizm araştırması ve politikasında "yalnız kurt" terimi tipik olarak terimin biyolojik anlamından farklı şekillerde kullanılır. Kurt biyolojisi, kurt (*canis lupus*) popülasyonlarının sürü ve yalnız kurtlardan oluştuğunu gösterirken, sürülerin bir popülasyonun temel birimleri oluşturduğunu gösterir. Yalnız kurtlar, kendi sürülerini kurmak veya mevcut sürüleri katılmak için yalnız seyahat eden kurtlardır. Bu yalnız hayvanlar seyahat ederken düşük bir profil ekle etmeye çalışırken, çoğu kurt yalnızca geçici olarak yalnızdır. Öte yandan, yalnız kurt teröristleri, kendi gruplarını kurmaya veya mevcut bir gruba katılmaya çalışmazlar ve grup-örgüt terörizminden kalıcı olarak kopabilirler. Bu sapaalara rağmen, yalnız kurt terörizminin yukarıdaki tanımları, bir terörist gruba (yani bir "sürüye") ait olmayan bireyler üzerindeki vurgularında terimin biyolojik anlamı ile anılmaktadır.^[12]

İkinci önemli bir sorun da çiffler veya küçük hücreler tarafından gerçekleştirilen terörist saldırıların, kesinlikle yalnız kurt terörü olarak nitelendirilmemesidir. Bu kriter, Pantucci'nin kafa karıştırıcı bir şekilde "yalnız kurt sürüsü" olarak adlandırdığı şeyi, yani ortaklaşa radikalleşen küçük bir birey grubunu tanımın dışında bırakmaktadır. Londra'daki (7 Temmuz 2005) ve Madrid'deki (11 Mart 2004) yerel terör saldırılarına karşılar gibi merkezi olmayan taban örgütleri, daha geniş bir örgütle temas kurdu ve tanım gereği yalnız kurt değillerdir. Yurtiçinde gelişen terörizm, esinlendikleri terörist ağlarla doğrudan herhangi bir temas olmayan, özinde kendi kendini radikalleşiren ve kendi kendini harekete geçiren grupları (genellikle özerk klikleri) içerir. Böylece, yalnız bir kurdun yerleşik bir gruba veya hücreye katılması durumunda, o yalnız bir kurt olmaktan çıkar. Bu kriter, aynı zamanda, genellikle yalnız kurtlara atfedilen bazı yüksek profilli terörist saldırıları, özellikle de 19 Nisan 1995'te 168 can alan ve 500'den fazla insanı yaralayan Oklahoma Şehri bombalamasını da hariç tutar. Saldırı, Timothy McVeigh tarafından gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, suç ortağı Terry Nichols, saldırı hazırlıklarında önemli bir rol oynadı ve McVeigh'in Aryan Cumhuriyet Ordusu veya diğer Hristiyan köktendinci gruplarla bağlantılı olduğunu gösteren kanıtlar var. Burada, "yalnız kurt" teriminin, daha sonra daha karmaşık terörist saldırılara dönüşecek şeylere kolay açıklamalar sağlamak için genellikle hatalı bir şekilde kullanıldığına dikkat etmek önemlidir. Bu bağlamda, Jenkins, yetkililerin saldırıyı yalnız bir kurdun veya akli dengesi yerinde olmayan birinin, olayı önceden tahmin etmiş ve harekete geçmemiş olabileceği yönündeki suçlamalardan ve suçlamalardan kaçınmak için gerçekleştirdiği öne sürme eğiliminde olduklarını iddia etmektedir.^[13]

Bu sorun aynı zamanda Norveç'teki son saldırılarla da doğrudan ilgilidir. Sanık fail Anders Breivik tamamen kendi başına hareket etmiş ve yerleşik veya tanımlanabilir bir terörist grupla herhangi bir bağlantısı yokmuş gibi görünse de daha büyük bir aşırı sağcı hücrenin parçası olabileceği tahmin edilmektedir. Breivik'in manifestosu saldırıyı yalnız bir kurt olarak planladığını ve gerçekleştirdiğini belirtiyor, ayrıca Pauperes communitates Christi Templique Solomonic [Zavallı Askerler Mesih ve Solomon Tapınağı (PCCTS)] adlı bir gruba bağlı olduğunu gösteriyor, "Avrupalı Hristiyan askeri düzeni" olan Tapınak Şövalyeleri olarak da bilinmektedir, Avrupa'daki diğer yalnız kurtları ve küçük hücreleri benzer saldırılar düzenlemeye teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Breivik'e göre, bu "yalnız şehit hücreleri" "düşmanlarımız tarafından tamamen bilinmemektedir" ve "açığa çıkma şansı çok azdır". 25 Temmuz 2011'deki ilk duruşmasında sanık Breivik, kendisiyle birlikte çalışan "iki hücre daha" olduğunu tekrarlamıştır. McVeigh gibi, Breivik de saldırısının daha geniş bir kampanyanın açılış salvası olduğunu inanıyor. Bununla birlikte, bunun hayal gücünün bir ürünü olup olmadığı veya Breivik'in kendisi gibi saldırılar planlayan başkalarının olduğuna dair inancının gerçeklere dayanan bir temeli olup olmadığı belirsizliğini koruyor. Breivik'in manifestosu "optimal olarak [yalnız kurtların] 'aşırı sağ yanlı ağlara' ya da herhangi bir aşırı sağ hareketle bariz nedenlerden dolayı hiçbir bağlantısının olmaması gerektiğini", yani "izli kalmalarını" tavsiye ediyor. Breivik'in bir gruba yaptığı atfı, Theodore Kaczynski'nin Özgürlük Kulübü'nün (FC) lideri olduğunu söyleyerek, ABD'de onun gibi düşünen daha büyük bir hareketin var olduğu algısını körükledi. Nitekim Breivik'in manifestosunun bazı bölümleri Kaczynski'nin. Franz Fuchs ayrıca hayali bir grup olan Baviera Kurtuluş Ordusu için hareket ettiğini iddia etti.^{[14] [15]}

Üçüncü bir ana konu ise, yalnız kurt terörizminin siyasi, ideolojik veya dini temelleri açısından ayırt edici bir kategori olarak görülmemesidir. Yalnız kurt teröristleri daha büyük aşırı hareketleri özdeşleştirilebilir veya onlara sempati duyabilir, ancak tanım gereği bu hareketlerin bir parçasını oluşturmazlar. Terör örgütleri için tanımlanan motivasyon ve onaylar yelpazesi, yalnız kurt teröristleri için de geçerli görünüyor ve haydut aktivistler tarafından gerçekleştirilen tek başına girişimler gibi görünen eylemlerin çoğunun aslında daha geniş onay ideolojileri ve arkasında inanç toplulukları bulunmaktadır. Dolayısıyla bu ideolojiler, resmi örgütlenmenin kapsamının ötesine uzanır. Ayrıca, yalnız kurt teröristleri tanım gereği herhangi bir yerleşik terörist gruba bağlı olmasalar da, bu onların bir zamanlar bir tür aşırı sağcı grubun üyesi veya üyesi olmadıkları anlamına gelmez; hatta geçmişte bazı kurumsal eğitim veya destek almış olabilirler. Bununla birlikte, terörist saldırılar veya kampanyaları, davaya sempati duyanlar da dahil olmak üzere başkalarının doğrudan desteğinin olmadığı tek başına yapılan eylemlerden kaynaklanmaktadır. Sanık Anders Breivik ile İngiliz aşırı sağcı David Copeland arasında bu açıdan ilginç paralellikler bulunmaktadır. 1999'da üç bombalama gerçekleştiren Copeland, İngiliz Ulusal Partisi (BNP) üyesiydi ancak şiddeti savunmadığı için bu partiden ayrıldı. Ergen ve genç bir yetişkin olarak Anders Breivik, Norveç İlerleme Partisi'nin (FpU) ve onun gençlik örgütünün bir üyesiydi ve bunu "İlmi kültürel muhafazakar bir hareket" olarak tanımlıyordu- ve daha sonra muhtemelen diğer sağcı örgütlere de katıldı. Copeland benzer, Breivik, Yeterince ileri gitmediği için İlerleme Partisi'nden ayrıldığını belirtir: "*Sonunda sistemi demokratik olarak değiştirmenin ve geleneksel siyaseti bırakmanın imkânsız olacağı somucuna vardım*".^[16]

Son olarak, yalnız kurt terörizminin sınırları kaçınılmaz olarak belirsizdir. Tarihteki en çarpıcı siyasi suikastlardan ve toplu katliamlardan bazıları muhtemelen örgütlerden ziyade yalnız kişiler tarafından gerçekleştirildi, ABD Başkanları James A. Garfield (1881), William McKinley Jr. (1901) ve John F. Kennedy (1963) suikastları gibi. Ancak, bu suikastlar yalnız kurt terörü eylemleri olarak görülmeli mi? Herhangi bir terörizm eyleminde olduğu gibi, şiddetin amacı bu düşüncede merkezi öneme sahiptir. Yalnızca maddi kazanç veya kişisel intikamdan kaynaklanan şiddet, bir terör eylemi oluşturmaz çünkü terörist şiddet siyasi bir mesaj iletir. Jackson, terörizmin yalnızca kahramanın kişisel çıkarı için yapıldığını; bunun yerine terörist eylemler, siyasi, dini veya ideolojik nedenleri iletirmek için kullanılacak daha geniş bir korku kültürü yaratmak için şiddet kullanımını veya tehdit etmeyi içerdiğini ifade etmektedir. Kısacası, terörizmin yalnızca kişisel veya suç olmaktan çok siyasi bir yönelimi vardır. Şiddet eyleminin kendisi benzer olsa da amaç veya motivasyon aynı değildir. Ayrıca, teröristin bakış açısından, hedef genellikle korku uyandırmaya çalıştığı daha geniş izleyici kitlesi için ikincil önem taşır. Crenshaw, terörizmin sonlarının düşmanın düşmanları zarar vermenin ötesine geçtiğini belirtir. Terör saldırısının kurbanları veya nesnelere, teröristlerin tepki aradığı bir izleyici kitlesini temsil etmektedir. Crelinsten tarafında, terörizmin bu temel boyutu, itaati zorlamak veya ikinci bir hedef grubundan bağlılığı zorlamak ve daha geniş bir kitleyi sindirmek için terörü bir dizi hedefe yönelik şiddet olarak tanımlanmıştır.^[17]

Bu durumda, yalnız kurt teröristinin eylemlerini yalnız suikastının eylemlerinden ayıran şey, daha geniş bir politik, ideolojik veya dini nedenin (her ne kadar tanımlanmışsa), ilkinin eylemlerini bildiren varlığıdır. Bunun aksine, yalnız suikastının hedefi genellikle "özünde kendine özgü, tamamen egosantrik ve son derece kişiseldir". Bu bağlamda, Burton ve Stewart yalnız kurtlar ile "yalnız kaçık", yani "siyasi güdümlü terörist saldırılar düzenlemeyen" "başka nedenlerle motive olmuş akıl hastaları" arasında ayırım yapar. Turchie ve Puckett benzer bir ayırım çizerek, yalnız kurt teröristlerinin temel özelliklerinden birinin, ölümcül şiddet için kişisel motivasyonların mevcut olmasına rağmen, daha büyük bir politik, ideolojik veya dini hedefe ulaşmanın her zaman birincil hedef olması olduğunu savunuyorlar.^[18]

Şiddet eylemlerinin daha geniş siyasi, ideolojik veya dini gündemlere hizmet edip etmediği sorusu, tartışmaya açık bir alandır. Terör eylemlerine amaç ve güdü atamak, doğası gereği özeldir ve özellikle failer saldıran sorumluluğunu üstlenmedikleri zaman, yoruma açıktır. Nitekim failerin gerçek motivasyonları nadiren tam olarak erişilebilir veya doğrudur. Bu zorluklar, yalnız kurt terörü için de geçerlidir. Çoğu durumda, faille yakından ilgilenen araştırmacılar için bile failin gerçek motivasyonunu belirlemek son derece zordur. 1993'te iki CIA çalışanını öldüren Pakistanlı bir ABD göçmeni olan Mir Aimal Kansin'in iddia edilen motivasyonu dikkate değer bir örnektir. Kansin ile derinlemesine bir röportaj yapan terörizm uzmanı Jessica Stern'in, Amerikan karşıtı olduğundan mı yoksa kişisel intikamdan mı kaynaklandığına dair hala şüpheleri bulunmaktadır. Stern, "*teröristlerin gerçek niyetlerini gizlemek için sıklıkla çeşitli sloganlar kullandıklarını*" vurgulamaktadır.^[19]

Kasım 2009'da Fort Hood askeri kompleksindeki toplu silahlı çatışmalar da benzer soruları gündeme getiriyor. Ordu psikiyatrisi Binbaşı Nidal Malik Hasan, 12 asker ve bir sivil öldürdü, 43 kişiyi yaraladı. Hasan'ın güdülerine ilgili spekülasyonlar çok yaygındır. Hasan'ın Irak ve Afganistan'daki savaşlara karşı güçlü görüşlere sahip olduğu ve Müslümanların diğer Müslümanlarla savaşmaya gönderilmesi gerektiğini düşündüğü bildirildi. Basında çıkan haberler, Hasan'ın El-Kaide ideolojisini yaymakla suçlanan Yemen merkezli radikal din adamı Enver El Evlaki ile e-posta yazışmalarına girdiğini gösteriyor. Ancak hükümet yetkilileri, mesajların "militanlık ifadeleri veya bir komplonun ipuçları değil, büyük ölçüde İslam ile ilgili sorular olduğunu" ve "e-posta temalarının bir terör tehdidinin işareti olmadığını" iddia ediyor. Şimdiye kadar, saldırıların siyasi mi yoksa dini nedenlerle mi olduğu belirsizliğini koruyor. Bu kafa karışıklığı, yalnız kurt terörizmini tanımlamadaki doğal zorlukların altını çiziyor.^[20]

[1] Atf için: Bağış, Ü. (2021). Tek Aktörlü Terörizm: Yalnız Kurt Saldırıları. Erişim adresi: <https://www.teram.org/icerik/tek-aktoru-terorizm-yalniz-kurt-saldirilari-167>

[2] Marlatt, Lone Wolf Terrorism-A Brief Bibliography, 1-30.

[3] Spaaij, The enigma of lone wolf terrorism an assessment, 854-870.

[4] Forest, The Making of a Terrorist, 5-20.

[5] Hoffman, Al Qaeda, Trends in Terrorism, and Future Potentialities: An Assessment,

[6] Spaaij, The enigma of lone wolf terrorism an assessment, 854-870.

[7] Michele ve arkadaşları, Establishing a Joint Agency Response to the Threat of Lone-Actor Grievance-Fueled Violence, 1-17.

- [8] Vasilenko, The concept and typology of terrorism, 46-56
- [9] Burton ve Stewart, The 'lone wolf' disconnect, 1-5.
- [10] Spaaij, The enigma of lone wolf terrorism: an assessment, 854-870
- [11] Spaaij, The enigma of lone wolf terrorism: an assessment, 854-870
- [12] Mech ve Boitani, Wolves: behavior, ecology, conservation, 80-85.
- [13] Jenkins, Images of terror: what we can and can't know about terrorism, 50-52.
- [14] Breivik, <http://www.washingtonpost.com/r/2010-2019/WashingtonPost/2011/07/24/National-Politics/Graphics/2083+-+A+European+Declaration+of+Independence.pdf>
- [15] Kaczynski, <http://www.provokateur.com/webres/Unabomber%20Manifesto%20by%20Theodore%20Kaczynski>
- [16] Ames, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/europe/110724/europe-right-wing-political-parties-Breivik-manifesto>
- [17] Crelinsten, Counterterrorism. Polity, 30-40.
- [18] Hoffman, Inside terrorism, 25-61.
- [19] Stern, Terror in the name of God: why religious militants kill, 180-185.
- [20] Shane ve Johnston, Questions, not alarms, met exchanges with cleric, 32-42.

Ümit BAĞIŞ